

הכנסת

מרכז המחקר והמידע

תוכניות ליישובים בהליכי הכנה ואישור

הכנסת, מרכז המחקר והמידע

קריית בן-גוריון, ירושלים 91950

טל': 02 - 6408240/1

פקס: 02 - 6496103

www.knesset.gov.il/mmm

כתיבה: אורי טל

אישור: שמוליק חזקיה, ראש צוות

עריכה לשונית: מערכת "דברי הכנסת"

י"ט בסיוון תשס"ז

5 ביוני 2007

מבוא

מסמך זה נכתב לבקשתו של חה"כ עתניאל שנלר לקראת דיון בנושא תכנון יישובים.¹ התכנון המתארי של יישובים בארץ נעשה בדרך כלל באמצעות תוכניות-אב ותוכניות מיתאר מקומיות. מבחינת ההליך הסטטוטורי, לאחר אישור תוכנית המיתאר המקומית נערך תכנון מפורט הנגזר מהוראות תוכנית המיתאר, ומכוחו אפשר להוציא היתרי בנייה. במסמך יוצגו סוגי התוכניות העיקריים בתחום, יידון נושא האחריות לתכנון יישובים בישראל ויוצגו שמות היישובים אשר תוכניות המיתאר המקומיות שלהם בשלבי הכנה במינהל התכנון במשרד הפנים או בהליכים סטטוטוריים כגון הפקדה ומתן תוקף.

1. סוגי התוכניות העיקריים²

1.1 תוכנית-אב

תוכנית-אב קובעת את אסטרטגיית פיתוח היישוב. בתוכנית מוגדר חזון היישוב, נקבע אופיו ומותווית מדיניות התכנון ושלבי הפיתוח בטווח המידי, הבינוני והארוך. בתוכנית מוגדרים שטחים למגורים, לתעסוקה ולמסחר, למוסדות ציבור, לשטחים פתוחים, למערכת הדרכים ולתשתיות הנלוות, בזיקה למדיניות התכנון שבאה לידי ביטוי בתוכניות ברמה הארצית והמחוזית. תוכנית זו נדונה בוועדה המחוזית, וזו מחליטה אם לאמץ אותה או לא, אולם היא אינה תוכנית סטטוטורית והיא איננה עוברת הליכים סטטוטוריים כגון הפקדה ומתן תוקף.

1.2 תוכנית מיתאר מקומית

על בסיס תוכנית-האב מכינים בדרך כלל תוכנית מיתאר מקומית, המתרגמת את תוכנית-האב למסמך סטטוטורי. אפשר להכין תוכנית מיתאר ללא הכנה מוקדמת של תוכנית-אב.

בהכנת התוכנית נבדקת ביתר דיוק המדיניות שהומלצה בתוכנית-האב, ובכלל זה אפשרויות היישום שלה, נקבעות הוראות והנחיות ליעודי הקרקע, ולעתים מוגדרים שלבים בהתפתחות היישוב בתחומים שונים.

תוכנית המיתאר משמשת בסיס לתכנון מפורט יותר, שמכוחו אפשר להוציא היתרי בנייה (ראה 1.3 להלן).

בסעיף 61 בחוק התכנון והבנייה, התשכ"ה-1965, מוצגות המטרות של תוכנית מיתאר מקומית:

¹ תודה לנילי ברוך מעמותת במקום – מתכננים למען זכויות בתכנון, על עזרתה בכתיבת המסמך.

² מבוסס על אתר האינטרנט של מינהל התכנון במשרד הפנים, www.moin.gov.il, תאריך כניסה: 21 במאי 2007; המועצה האזורית עמק-חפר, <http://www.hefer.org.il/STORAGE/files/9/5139.doc>, תאריך כניסה: 24 במאי 2007; ד"ר אברהם בן-עזרא, איגוד האדריכלים ומעצבי הפנים, http://www.bnebeytcha.co.il/maamar_main.asp?maamar_id=469, תאריך כניסה: 24 במאי 2007.

(1) פיקוח על פיתוח הקרקע במרחב התכנון המקומי, תוך שמירה על ייעוד חקלאי של קרקעות המתאימות לכך;

(2) הבטחת תנאים נאותים מבחינת הבריאות, התברואה, הניקיון, הבטיחות, הביטחון, התחבורה והנוחות ומניעת מפגעים על-ידי תכנון הקרקע ושימוש בה, ובכלל זה ייחוד אזורים למגורים, לתעשייה, למסחר ולמבני ציבור לרבות מבני דת; לעניין סעיף זה, "מבני דת" – לרבות מקוואות טהרה;

(3) שמירה על כל דבר ובניין שיש להם חשיבות אדריכלית, היסטורית, ארכיאולוגית וכיוצא באלה;

(4) שמירה ופיתוח של מקומות חשובים מבחינת הטבע או היופי.

תוכנית מיתאר מקומית מסדירה נושאים כגון תיחום שטחים ותנאי שימוש בקרקע ובמבנים (לאשפה, לשירותים הנדסיים, לשטחים פתוחים, לתחבורה, לחציבה ועוד); דרכים חדשות ושינויים בדרכים קיימות; גודל שטח מינימלי להקמת בניין ומיקומו; צפיפות אוכלוסין; דרכי ביצוע של תוכנית שיכון; הקלות והתנאים להן; חיוב במתן זכות מעבר למתקני תשתיות הנדסיות; שטחים שיש להקנות למדינה (הפקעה); שלבי ביצוע התוכנית.

הכנת תוכניות המיתאר המקומיות ליישובים היא באחריות הרשות המקומית הרלוונטית, מינהל התכנון במשרד הפנים – בעיקר כשהרשות המקומית אינה עושה זאת – ומינהל מקרקעי ישראל. על האחריות להכנתן יורחב בפרק 2.

1.3 תוכנית מפורטת³

תוכנית מפורטת חלה על אזור מסוים או על מגרש מוגדר שיש להם תוכנית מיתאר מקומית, והיא מפרטת את תוכנית המיתאר. תוכנית מפורטת קובעת זכויות בנייה, הוראות בנייה, ייעוד קרקעות, מיקום בניינים, שימור וכיוצא בזה, שמכוחם אפשר להוציא היתרי בנייה. תוכנית מפורטת היא תוכנית סטטוטורית, ויש בה תקנון, תשריט ונספחים רלוונטיים כגון נספח בנייה, נספח ביוב, נספח ניקוז, נספח לטיפול נופי ונספח תחבורה וחנייה. יצוין כי גם בתוכנית מיתאר מקומית אפשר להביא הוראות מפורטות.

כשיזם בנייה (רשויות המדינה, רשויות עירוניות או גורמים פרטיים) מעוניין להקים מבנה, עליו לברר פרטים בדבר המצב הפיזי והתכנוני של האזור. אם התוכנית שלו אינה תואמת את התוכניות הנוגעות למתחם – תוכנית המיתאר המקומית או תוכנית מפורטת – עליו להגיש לוועדת התכנון המתאימה (מקומית או מחוזית) הצעה לתב"ע (תוכנית בניין עיר) – תוכנית מפורטת על שטח קטן משטח תוכנית המיתאר שתיערך על-ידי אדריכל.

אפשר לשנות תוכנית מיתאר מקומית על סמך תוכנית מפורטת (תב"ע).⁴ כאשר השינוי הוא מינורי – שינוי בקווי בניין,⁵ לדוגמה – בסמכות הוועדה המקומית לתכנון ולבנייה לאשר אותה. כאשר השינוי

³ מסמך זה אינו עוסק בתוכניות אחרות ברמה מפורטת, כגון תוכניות מיתאר ארציות של תשתיות לאומיות, שגם מכוחן אפשר להוציא היתרי בנייה.

⁴ כלומר, אין במקרה זה הייררכיה זהה להייררכיה שבין תוכניות מחוזיות לתוכניות ארציות, למשל.

⁵ קווי בניין הם הגבולות של הבניין ביחס לגבולות המגרש.

שבתכנון המפורט עומד בסתירה לתוכנית המיתאר – שינוי ייעוד הקרקע ממגורים למסחר, לדוגמה – הוועדה המקומית רשאית להמליץ לוועדה המחוזית לתכנון ולבנייה להפקיד את התוכנית, אולם סמכות האישור נתונה לוועדה המחוזית לתכנון ולבנייה.⁶

לכל יישוב עשויות להיות עשרות, מאות ואף אלפי תב"עות מאושרות או בשלבים שונים של הכנה או של אישור. במחוז תל-אביב יש כ-4,000 תב"עות. הקמת מגדל עזריאלי, לדוגמה, הצריכה הכנת תב"ע חדשה, שהיתה תוכנית מקומית חלקית מפורטת.⁷

יצוין כי לעתים גם תוכנית מיתאר מקומית מכונה בטעות תב"ע, אולם כאמור, תב"ע היא תוכנית מפורטת על חלק קטן מתחום תוכנית המיתאר המקומית.

2. הכנת תוכניות מיתאר ותוכניות מפורטות

ב-2 במאי 2004 מונתה ועדה ציבורית בראשות מר יעקב גדיש כדי להנהיג רפורמה במינהל מקרקעי ישראל. בין השאר המליצה הוועדה כי תיערך חלוקה מחודשת של האחריות בתחום התכנון: האחריות להכנת תוכניות מיתאר בכל הרמות (ארצית, מחוזית ומקומית) תהיה בידי מינהל התכנון שבמשרד הפנים, ואילו האחריות לתכנון המפורט תהיה בידי מינהל מקרקעי ישראל, משרד הבינוי והשיכון, הרשויות המקומיות ומשרדי ממשלה אחרים, לפי העניין. עוד הוצע כי תיקבע מסגרת לזירוז הליכי התכנון.⁸

ב-19 ביוני 2005 אימצה הממשלה את המלצות ועדת-גדיש לרפורמה במינהל מקרקעי ישראל (סעיף 2.1 בהחלטת ממשלה מס' 3759).⁹

⁶ בעבר יזם הגיש תב"ע לוועדה המקומית, הוועדה המקומית העבירה את המלצותיה בדבר התב"ע לוועדה המחוזית, וזו אישרה או דחתה אותה. מאז תיקון מס' 43 לחוק התכנון והבנייה, התשכ"ה-1965, היזם יכול להעביר תב"ע (עם שינויים של ממש) ישירות לוועדה המחוזית, והוועדה המקומית רשאית להמליץ לוועדה המחוזית בדבר הפקדתה. בד בבד, ניתנה לוועדות המקומיות הסמכות לאשר תב"עות עם שינויים מינוריים בתוכנית המיתאר המקומית.

⁷ רחל דוד, מזכירת הוועדה המחוזית לתכנון ולבנייה – מחוז תל-אביב, שיחת טלפון, 31 במאי 2007.

⁸ בד בבד עם העברת האחריות להכנת תוכניות מיתאר למינהל התכנון על סמך המלצות הדוח, הועברה אליו האחריות לעמידה ביעדים הכמותיים בהכנת תוכניות המתאר של יחידות הדיור ושל ייעוד קרקע לתעסוקה, לשירותים ולצורכי ציבור. מתוך: דוח הוועדה הציבורית לרפורמה במינהל מקרקעי ישראל (ועדת-גדיש), עמ' 8, 25, 26, <http://www.mmi.gov.il/Static/gadish05.pdf>, תאריך כניסה: 4 ביוני 2007.

⁹ סעיף 1.2 להחלטת ממשלה מס' 3759 מיום 19 ביוני 2005 קובע כי תיעשה "חלוקה מחדש של האחריות לייזום תכנון מיתארי". למעשה, נקבעת בסעיף זה חלוקת האחריות לתכנון יישובים והעברת האחריות למינהל התכנון במשרד הפנים. דקלה פרסיקו, מינהל התכנון במשרד הפנים, שיחת טלפון, 31 במאי 2007.

3. תוכניות מיתאר ליישובים

כיום מינהל התכנון במשרד הפנים מקדם כ-80 תוכניות-אב ותוכניות מיתאר מקומיות ליישובים:¹⁰

- ליישובים במגזר היהודי יש בשלבי הכנה במינהל התכנון שתי תוכניות-אב ושמונה תוכניות מיתאר. 11 תוכניות מיתאר נוספות שמינהל התכנון מכין הן בהליך סטטוטורי בוועדות המחוזיות לתכנון ולבנייה.

בסך הכול טרם אושרו 21 תוכניות ליישובים במגזר היהודי שמינהל התכנון במשרד הפנים מכין.

- ליישובים במגזר הערבי יש בשלבי הכנה במינהל התכנון שלוש תוכניות-אב ושמונה תוכניות מיתאר. 46 תוכניות מיתאר נוספות שמינהל התכנון מכין הן כבר בהליך סטטוטורי בוועדות המחוזיות לתכנון ולבנייה.

בסך הכול טרם אושרו 57 תוכניות ליישובים במגזר הערבי שמינהל התכנון במשרד הפנים מכין.

בטבלאות שלהלן מובאים שמות היישובים אשר תוכניות המיתאר המקומיות שלהם (או תוכניות-האב) הן בשלבי הכנה במינהל התכנון במשרד הפנים או בשלב ההליך הסטטוטורי (בוועדות המחוזיות הרלוונטיות). רשימה זו מתעדכנת אחת לרבעון, ונתונים אלו מעודכנים ל-29 במאי 2007.¹¹ כאמור, לתוכניות-אב אין מעמד סטטוטורי (הן פשוט מאומצות), ואלו המצוינות בטבלאות הן בתהליכי הכנה.

¹⁰ כמו כן, מינהל התכנון מקדם כשש תוכניות מפורטות לאיחוד וחלוקה. להלן הסבר על מהות תוכניות איחוד וחלוקה:

אחד מתפקידי התב"ע הוא לקבוע את גבולות המגרשים הרשומים במרשם המקרקעין. לעתים גבולות המגרשים הרשומים אינם מתאימים לצורכי התכנון וצריך לשנותם. הוראות איחוד וחלוקה הן המנגנון בחוק המאפשר את המעבר מחלוקת המגרשים הישנה לחלוקה חדשה אשר תתאים לצורכי התכנון החדשים. לשם כך מאחדים את כל המגרשים הישנים למגרש אחד (בדרך כלל שלב האיחוד הוא שלב וירטואלי) ולכל בעל קרקע נקבעים אחוזים בקרקע המשותפת על-פי שטח המגרש המקורי שלו. המתכנן מחליט כמה אחוזים מהמגרש המאוחד דרושים לצורכי ציבור והיכן (דוגמת דרך או מוסד ציבורי). שטח זה נגרע, ואת השטח שנשאר מחלקים בין בעלי הקרקע. כדי שחלוקת המגרשים החדשה לא תפגע בזכויות בעלי הקרקע (מאחר ששטחם קטן יותר), בדרך כלל ערך הקרקע עולה בשל זכויות הבנייה שהתוכנית מעניקה להם. כאשר אין הסכמה בין בעלי הקרקע, חוק התכנון והבנייה קובע כללים לחלוקה: בין השאר, יש להכין "טבלת איזון" המציגה את הזכויות הישנות בקרקע ואת ערכן מול הזכויות החדשות וערכן; בחלוקת המחודשת יש לשמור על שוויון יחסי בין המגרשים בשטחם ובערכם.

¹¹ הטבלאות הן מהאגף לתוכניות מיתאר מקומיות ומפורטות, מינהל התכנון במשרד הפנים, www.moin.gov.il, תאריך עדכון: 29 במאי 2007.

תוכניות בהכנה ביישובים הערביים

תוכניות מיתאר			תוכניות אב	
בשלב ההליך הסטטוטורי			בשלב ההכנה	
תמרה	ערב אל-עראמשה	בועינה-נוג'ידאת	פסוטה	אום אל-פאחס
אל-סייד	רומאנה	ביר אל-מכסור	ינוח-ג'ת	ואדי ערה (אזורי)
דבוריה	שבלי אום אל-גינם	דיר-חנא	טירה	באקה אל-ע'רביה-ג'ת
קלנסואה	ג'לג'וליה	ואדי אל-חמאם	ימה	
מעאויה	איכסאל	זרזיר	מרגיע	
ברטעה	טייבה	טובה זנגריה	ביר א-סיקא	
עין א-סהלה	יפיע	טייבה (גלבוע)	איבת'אן	
אבו-כף (אום בטין)	דלית אל-כרמל	כאבול	כפר ברא	
אל-אטרש (מולדה)	נצרת	כעביה		
גוש-חלב	דחי	כפר מיצר		
אום אל-קוטוף	איבטין	מוקיבלה		
ביאדה	תמרה-זועביה	מנשיה זבדה		
מושירפה	כאוכב	נעורה		
מוסמוס	צנדלה	סולם		
סאלם	שעב	עוזיר		
		בסמת-טבעון		
סה"כ – 46			סה"כ – 8	סה"כ – 3

תוכניות מיתאר		תוכניות אב
בשלב ההליך הסטטוטורי	בשלב ההכנה	
<u>סה"כ תוכניות בהכנה – 57</u>		

תוכניות בהכנה ביישובים יהודיים

<u>תוכניות מיתאר</u>		<u>תוכניות-אב</u>
<u>בשלב האישור הסטטוטורי</u>	<u>בשלב התכנון</u>	
שלומי	חוף הכרמל (מועצה אזורית)	עכו
חוף אשקלון (מועצה אזורית)	טירת הכרמל	בנימינה – גבעת-עדה
גלבוע (מועצה אזורית)	דרום השרון (מועצה אזורית)	
קריית-שמונה	חיפה	
באר-שבע	חדרה	
ירוחם	אילת	
מטה אשר (מועצה אזורית)	אשקלון	
מעלות-תרשיחא	טבריה	
חוף השרון (מועצה אזורית)		
צפת		
מרחב אונו		
<u>סה"כ – 11</u>	<u>סה"כ – 8</u>	<u>סה"כ – 2</u>
<u>סה"כ תוכניות בהכנה – 21</u>		

הכנה של תוכניות מיתאר מקומיות ליישובים נעשית גם ברשויות מקומיות חזקות ששר הפנים הסמיך אותן לכך ובמינהל מקרקעי ישראל. במסמך זה אין פירוט של הרשויות המקומיות אשר מכינות תוכניות מיתאר מקומיות.¹² סביר להניח כי רשויות מקומיות אחדות מכינות תוכניות מיתאר ליישובים. לפי המידע שבידי הוועדה המחוזית לתכנון ולבנייה בתל-אביב, לדוגמה, תל-אביב ורמת-גן החלו להיערך לקראת הכנת תוכניות מיתאר מקומיות.¹³

במסגרת מטלות התכנון שמינהל מקרקעי ישראל עוסק בהן, לעתים הוא מקבל עליו הכנת תוכניות מיתאר ליישובים, בין ביוזמתו ובין שלא ביוזמתו. תוכניות מיתאר אחדות ליישובים נתונות בהכנה במינהל מקרקעי ישראל. כיום המינהל עוסק בהכנת תוכניות מיתאר ל-16 יישובים: **צבעון וקדיא** (בצפון הארץ), **כרמית, חירן ויתיר** (בחבל מיתרים), **שלומית, חלוצית 1, חלוצית 2, חלוצית 4 וניצנית** (שמורת זמניים ליישובים שיוקמו בחבל חלוצה), **שדרות, נתיבות, אופקים, דימונה, ערד ומצפה-רמון** (בשיתוף משרד הביטחון).¹⁴

כאמור, בעבר משרד הבינוי והשיכון הכין גם הוא תוכניות מיתאר ליישובים. לדברי מנהלת האגף לתכנון ולבינוי במשרד הבינוי והשיכון, כיום המשרד אינו מכין תוכניות מיתאר ליישובים, והאחריות כולה עברה למינהל התכנון במשרד הפנים.¹⁵

אישור תוכניות מיתאר ליישובים

כאמור, סמכות האישור הסטטוטורי של תוכניות המיתאר המקומיות ליישובים – גם אלו שתכנון נעשה במינהל מקרקעי ישראל וברשויות המקומיות – נתונה לאחת משש הוועדות המחוזיות לתכנון ולבנייה.¹⁶ הנתונים שהוצגו לעיל על תוכניות המיתאר ליישובים נוגעים לתוכניות שמכין מינהל התכנון שבמשרד הפנים. בנתונים אלו לא מופיעות כל תוכניות המיתאר ליישובים אשר הוכנו בגופים אחרים והן בהליכי אישור סטטוטורי. לדוגמה, במחוז תל-אביב תוכנית המיתאר לעיר **בת-ים** היא בתחילתו של הליך סטטוטורי;¹⁷ במחוז ירושלים תוכנית מיתאר חדשה ל**ירושלים** היא בהליך סטטוטורי (הועברה ב-8 במאי לחוות דעת של חברי הוועדה המחוזית לתכנון ולבנייה).¹⁸ כפי הנראה, יש ערפול מסוים בחלק מנתוני הוועדות המחוזיות לתכנון ולבנייה ובלבול בין תוכניות מיתאר ליישובים לבין תוכניות חלקיות או אחרות ותב"עות. מינהל התכנון במשרד הפנים לא העביר לידינו את הנתונים המבוקשים – שמות

¹² נוכל לבדוק נתונים פרטניים בנושא בנפרד על-פי דרישה.

¹³ רחל דוד, מזכירת הוועדה המחוזית לתכנון ולבנייה – מחוז תל-אביב, שיחת טלפון, 31 במאי 2007.

¹⁴ דן סתו (סרי), סמנכ"ל לתכנון ולפיתוח במינהל מקרקעי ישראל, מכתב, 4 ביוני 2007.

¹⁵ אדרי' סופיה אלדור, מנהלת האגף לתכנון ולבינוי, משרד הבינוי והשיכון, מכתב ושיחת טלפון עם אשת לשכתה, 30 במאי 2007.

ייתכן כי על אף תשובה זו, תוכניות מיתאר אחדות עדיין בתהליך הכנה במשרד הבינוי והשיכון, מאחר שהוא החל בזה עוד קודם העברת האחריות למינהל התכנון במשרד הפנים. יש להביא בחשבון כי תהליך הכנת תוכנית ואישורה אורך זמן רב. כך לדוגמה, לפי משרד הפנים, במשרד הבינוי והשיכון החלו בעבר בהכנת תוכניות מתאר לכרמיאל ולאור-עקיבא. לא ברור לנו היכן עומד התכנון של שתי ערים אלו. גם מינהל מקרקעי ישראל ציין שמשרד הבינוי והשיכון מכין כמה תוכניות מיתאר ליישובים.

¹⁶ שלא כמו תב"עות עם שינויים מינוריים, שבסמכות הוועדות המקומיות לתכנון ולבנייה לאשר אותן.

¹⁷ רחל דוד, מזכירת הוועדה המחוזית לתכנון ולבנייה – מחוז תל-אביב, שיחת טלפון, 31 במאי 2007.

¹⁸ ענבר גולשני, מזכירת הוועדה המחוזית לתכנון ולבנייה – מחוז ירושלים, מכתב, 3 ביוני 2007.

היישובים שתוכניות המיתאר שלהם בהליך סטטוטורי – מאחר שהוועדות המחוזיות מעדכנות את התוכניות במערכות המחשב בדרכים שונות, ולא ברור אם הנתונים מדויקים.

הוועדה המחוזית לתכנון ולבנייה – מחוז דרום, מעדכנת את נתוניה בדבר תוכניות מיתאר באופן שונה משאר הוועדות המחוזיות, ומנתוניה אפשר לדלות נתונים על תוכניות מיתאר ליישובים עצמם.¹⁹ ב-19 באוקטובר 2006 היו במחוז הדרום תוכניות מיתאר בהליכים סטטוטוריים ל-11 יישובים:²⁰ **תל-שבע, ירוחם, להבים, ערד,²¹ רהט, שדרות, אופקים, אילת, באר-שבע, דימונה ונתיבות.²²**

יצוין כי לכל היישובים שלעיל אומנם מכינים כיום תוכניות מיתאר חדשות, אולם לכולם יש תוכנית מיתאר ישנה בתוקף – משנות ה-70, ה-80 או ה-90. נוסף על כך, יש יישובים אשר אין להם תוכנית מיתאר בתוקף כלל, כגון עומר.²³

למסמך זה מצורפת רשימה לדוגמה אשר מפרטת את כל תוכניות המיתאר המקומיות ואת כל תוכניות-האב ליישובים במחוז הצפון. הרשימה נמסרה מהוועדה המחוזית לתכנון ולבנייה – מחוז צפון. כל אימת שאין תאריך לפרסום התוכנית ברשומות, התוכנית עדיין בהליך סטטוטורי.²⁴ כאמור, חרף שמות התוכניות – אשר מעידים לכאורה על חלוקה ברורה בין תוכניות מיתאר לכלל היישוב לבין תוכניות חלקיות וכיוצא בזה – לא ברור לחלוטין אילו מהתוכניות הן תוכניות מיתאר ליישובים ואלו מהתוכניות הן חלקיות או שינויים בתוכניות.²⁵

¹⁹ ברשימת תוכניות המתאר במחוז הדרום 1,971 תוכניות מתאר על פני 71 עמודים. היא שמורה במחשבי מרכז המחקר והמידע של הכנסת ותועבר לפי דרישה. הרשימה אינה כוללת פירוט של תוכניות-האב ליישובים, מאחר שתוכניות אלו אינן מעודכנות במחשבי הוועדה המחוזית, ורק לאחרונה הוסדרו התנאים הטכניים לכך.

²⁰ יפה אפרתי, מזכירת הוועדה המחוזית לתכנון ולבנייה – מחוז דרום, מכתב ושיחת טלפון, 4 ביוני 2007.

²¹ מכיוון שמיינהל מקרקעי ישראל הוא שמכין את תוכניות מיתאר לערד, לדימונה ולשדרות, הוא נחשב לזים התוכניות.

²² נוסף על תוכניות מתאר למועצות אזוריות חוף אשקלון, בני-שמעון ומרחבים. התקבל מאת: יפה אפרתי, מזכירת הוועדה המחוזית לתכנון ולבנייה – מחוז דרום, מכתב, 5 ביוני 2007.

²³ יפה אפרתי, מזכירת הוועדה המחוזית לתכנון ולבנייה – מחוז דרום, שיחת טלפון, 5 ביוני 2007.

²⁴ דן קרקליס, מזכיר הוועדה המחוזית לתכנון ולבנייה – מחוז ירושלים, מכתב, 31 במאי 2007.

²⁵ דקלה פרסיקו בשמו של אהוד יוסטמן, מנהל אגף תוכניות מיתאר מקומיות ומפורטות, מיינהל התכנון במשרד הפנים, שיחת טלפון, 30 במאי 2007.

מקורות

- אלדור סופיה, מנהלת האגף לתכנון ולבינוי, משרד הבינוי והשיכון, מכתב ושיחת טלפון עם אשת לשכתה, 30 במאי 2007.
- אפרתי יפה, מזכירת הוועדה המחוזית לתכנון ולבנייה – מחוז דרום, שיחת טלפון, 5 ביוני 2007.
- אתר האינטרנט של מינהל התכנון במשרד הפנים, www.moin.gov.il.
- בן-עזרא אברהם, איגוד האדריכלים ומעצבי הפנים, <http://www.bnebeytcha.co.il/>, [maamar_main.asp?maamar_id=469](http://www.maamar_main.asp?maamar_id=469), תאריך כניסה: 24 במאי 2007.
- ברוך נילי, עמותת במקום – מתכננים למען זכויות תכנון, מכתב ושיחת טלפון, יוני 2007.
- גולשני ענבר, מזכירת הוועדה המחוזית לתכנון ולבנייה – מחוז ירושלים, מכתב, 3 ביוני 2007.
- דוד רחל, מזכירת הוועדה המחוזית לתכנון ולבנייה – מחוז תל-אביב, שיחת טלפון, 31 במאי 2007.
- דוח הוועדה הציבורית לרפורמה במינהל מקרקעי ישראל (ועדת-גדיש), <http://www.mmi.gov.il/Static/gadish05.pdf>.
- החלטת ממשלה מס' 3759 מיום 19 ביוני 2005 בדבר אישור הרפורמה במינהל מקרקעי ישראל.
- המועצה האזורית עמק חפר, <http://www.hefer.org.il/STORAGE/files/9/5139.doc>, תאריך כניסה: 24 במאי 2007.
- סתו (סרי) דן, סמנכ"ל לתכנון ולפיתוח במינהל מקרקעי ישראל, מכתב, 4 ביוני 2007.
- צדוק אלה, סטודנטית לתואר שני באוניברסיטה העברית, המחלקה לגיאוגרפיה – התמחות בניהול, בתכנון ובמדיניות הסביבה, שיחת טלפון.
- פרסיקו דקלה, מינהל התכנון במשרד הפנים, שיחת טלפון, 31 במאי 2007.
- פרסיקו דקלה בשמו של אהוד יוסטמן, מנהל אגף תוכניות מיתאר מקומיות ומפורטות, מינהל התכנון במשרד הפנים, שיחת טלפון, 30 במאי 2007.
- קרקליס דן, מזכיר הוועדה המחוזית לתכנון ולבנייה – מחוז ירושלים, מכתב, 31 במאי 2007.

